

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Випуск

XXXXVI

Зареєстровано у Вищій атестаційній комісії України постановою президії ВАК України від 8 червня 1999 №1-05/7 (бюлетень №4, 1999 р.).

Затверджено вченою радою Херсонського державного університету (протокол № 2 від 22.10.2007 р.).

Редакційна колегія:

- Барбіна Є. С.** – відповідальний редактор, професор кафедри педагогіки та психології ХДУ, доктор педагогічних наук.
- Федяєва В. Л.** – заступник відповідального редактора, проректор з наукової роботи, завідувач кафедри педагогіки та психології ХДУ, доцент, кандидат педагогічних наук.
- Кузьменко В. В.** – відповідальний секретар, доцент кафедри педагогіки та психології ХДУ, кандидат педагогічних наук.
- Андрієвський Б. М.** – професор кафедри педагогіки дошкільного виховання та початкового навчання ХДУ, доктор педагогічних наук.
- Бутенко В. Г.** – професор кафедри педагогіки та психології ХДУ, член-кореспондент АПН України, доктор педагогічних наук.
- Голобородько Є. П.** – професор кафедри слов'янських мов та загального мовознавства ХДУ, член-кореспондент АПН України, доктор педагогічних наук.
- Гедвілло О. І.** – професор кафедри загальної інженерної підготовки ХДУ, кандидат педагогічних наук.
- Пентилюк М. І.** – професор кафедри українського мовознавства ХДУ, доктор педагогічних наук.
- Петухова Л. Є.** – декан факультету дошкільної та початкової освіти ХДУ, доцент, кандидат педагогічних наук.

Збірник наукових праць. Педагогічні науки. Випуск 46. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2007. – 418 с.

© ХДУ, 2007

© Видавництво ХДУ

Адреса: Херсонський державний університет,
вул. 40 років Жовтня, 27, м. Херсон, Україна, 73000.

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У СИСТЕМІ ТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Статтю присвячено висвітленню структурно-функціональної моделі розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів у системі технічної підготовки.

The article is devoted to describing of structural-functional model of development of future teachers' creative potential in the system of technical education.

Для наочного представлення комплексу засобів, спрямованих на розвиток творчого потенціалу майбутніх учителів, доцільно розробити структурно-функціональну схему. В умовах реформування системи освіти суттєво підвищуються вимоги до рівня підготовленості вчителів для освітньої діяльності і тому ця проблема, її характер, динаміка знаходяться в тісному взаємозв'язку з вимогами до вчителя сучасної школи, рівнем розвитку економічного потенціалу країни та стану педагогічної науки.

Аналіз літературних джерел дозволив нам дійти до висновку, що система розвитку творчого потенціалу студентів повинна охоплювати весь термін підготовки вчителів від вступу до випускних екзаменів і її умовно можна розбити на три етапи: вступний; базовий; випускний. Структуровано ці етапи показані на схемі (рис.1) у вигляді вхідного, базового та випускного модулів. Навчальна діяльність, проходячи ці етапи, поступово трансформується у професійну, при цьому проходячи через ряд перехідних форм (1, 2, 3, 4, 5). За вихідну позицію взято студента на початковій формі навчання, перехідними формами до професійної діяльності визначені такі: лекція, лабораторні роботи, імітація виробничих ситуацій, курсове проектування, виробнича практика (всі вони можуть бути на репродуктивному і продуктивному рівнях) (рис.2).

Розглянемо роль та місце кожного із виділених модулів у системі розвитку творчих здібностей майбутніх учителів трудового навчання, де провідне місце відведене їх технологічній підготовці [1].

Вхідний модуль передбачає добір здібної молоді для вступу до вищого педагогічного закладу освіти. Найкращий шлях для цього – це організація педагогічних класів під опікою колективу факультету, проведення олімпіад школярів із трудового навчання або з технічної творчості. Педагогічні класи за напрямом трудового навчання ускладнено створити у всіх регіонах, куди будуть працевлаштовані в майбутньому випускники, найчастіше це організовується у містах та приміських районах, де у педагогічних навчальних закладах здійснюється підготовка вчителів з такої спеціальності. Переможці національних олімпіад мають право вступати до педагогічних коледжів та університетів за результатами співбесіди без вступних випробувань. Такими умовами користуються і випускники педагогічних класів при вступі на відповідні спеціальності. Однією з форм виявлення здібних абітурієнтів може бути проведення подібних олімпіад на факультетах, куди переможці матимуть можливості аналогічних умов вступу.

Подібні підходи відбору для вступу здібної молоді до університетів та коледжів практикуються і за кордоном. Так, характерною особливістю при відборі студентів у США є проведення тестування, виявлення здібних абітурієнтів здійснюється за допомогою багаточисленних конкурсів, вікторин, олімпіад, які проводяться зовнішніми організаціями. Екзамени проводяться у вигляді тестів, одна частина яких визначає загальну придатність до занять в даному закладі освіти, а інша свідчить про ступінь знань шкільних предметів. До вступних екзаменів, як правило, проводяться співбесіди, під час яких звертається увага на загальну ерудицію студентів, його особистісні якості, мотивацію вибору даного вузу. На співбесіді здійснюють відсів половини абітурієнтів і дуже багато за станом здоров'я. Право видачі медичних довідок мають дуже обмежена кількість медичних закладів [2].

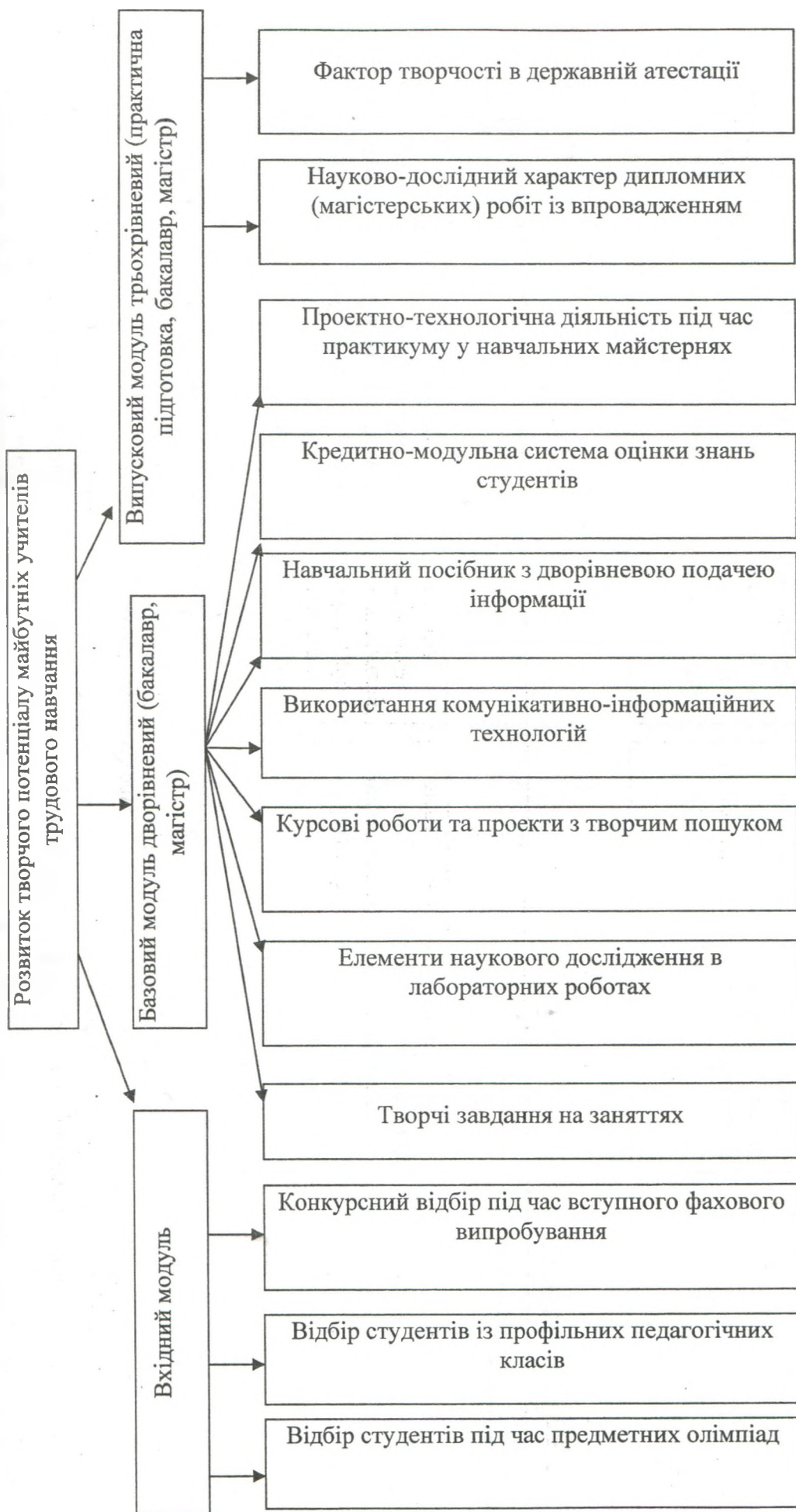


Рис. 1. Структурна схема розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів трудового навчання.

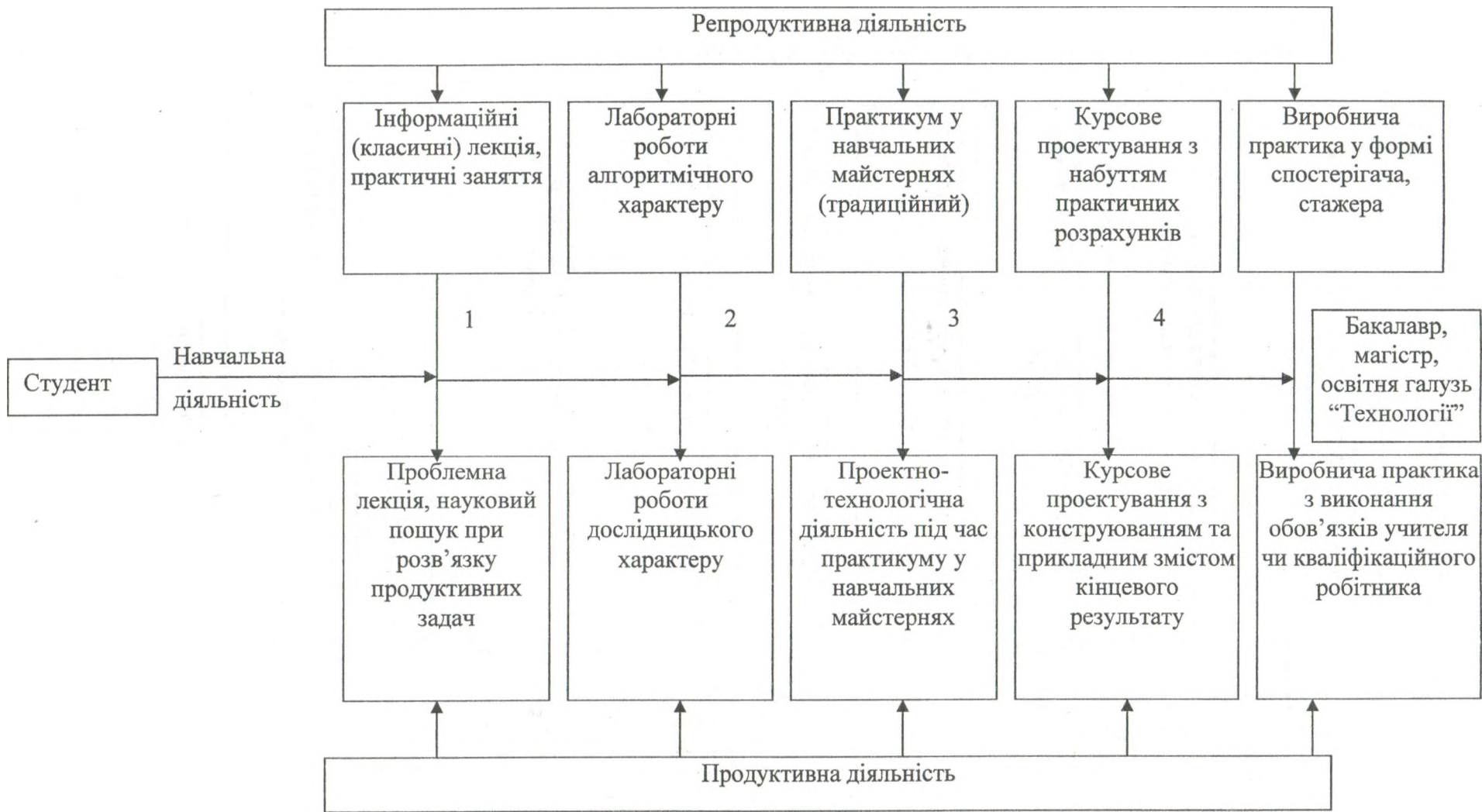


Рис. 2. Процесуальна модель трансформації традиційного навчального процесу у продуктивний.

Важливим фактором у розв'язку поставленого завдання є чітко продумана структура та зміст вступних фахових випробувань, де обов'язковим повинно бути, як профілююче, вступне фахове випробування з трудового навчання. Досвід такої роботи та аналіз успішності студентів із навчальних дисциплін фахової підготовки, які при вступі склали випробування з трудового навчання і креслення, показав, що воно повинно проводитися за програмою середніх навчальних закладів та за творчими завданнями з цих навчальних предметів. Тут головною метою є не перевірка кількісного обсягу тих чи інших знань, а вміння абітурієнтом їх використовувати для творчого вирішення конкретних технічних завдань.

Наступним етапом у системі розвитку творчих здібностей майбутніх учителів трудового навчання є базовий модуль, який передбачає розробку цілої низки заходів безпосередньо для навчально-виховного процесу підготовки фахівця. На основі комплексу проведених досліджень були виділені наступні основні напрями розвитку творчих здібностей:

1. Розв'язок творчих завдань та продуктивних задач.
2. Включення до лабораторних робіт елементів науково-дослідницького характеру.
3. Запровадження до курсових робіт та курсового проектування основ творчого пошуку.
4. Використання навчальних посібників з дворівневим ступенем сприйняття інформації.
5. Запровадження кредитно-модульної системи оцінки знань студентів та нових інформаційних технологій.
6. Налагодження міждисциплінарних зв'язків, які підпорядковані системі розвитку творчих здібностей.
7. Науково-дослідний характер дипломних робіт і фактор творчості в змісті державного екзамену.

Детально ці напрями були обґрунтовані нами раніше в роботі [3].

Випусковим модулем у системі розвитку творчих здібностей студентів є продумана система державної атестації. У практиці підготовки вчителів трудового навчання тривалий час існували три форми державної атестації, а саме: підготовка і захист дипломної роботи, проведення комплексного фахового державного екзамену або складання трьох державних екзаменів (із машинознавства, педагогіки з методикою викладання та політології). Останні 10 років ми у Національному педагогічному університеті імені М. Драгоманова розпочали запроваджувати комплексний кваліфікаційний екзамен, який дає змогу перевірити готовність випускника до практичної роботи і його вміння використати знання одержані протягом всього терміну навчання на конкретному уроці. Завданням державної атестації є перевірка відповідності рівня професійної підготовки випускника вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики, яка визначається державними стандартами вищої педагогічної освіти даної освітньої галузі "Технології".

На підставі розглянутих вище підходів та обґрунтувань засобів розвитку творчого потенціалу в системі технічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання нами для цього розроблена цілісна структурно-функціональна модель, яка має три складові: змістову, процесуальну, управлінську (рис.3).

Змістова складова має дві гілки, а саме: навчальну діяльність студентів та їх науково-дослідну роботу. До складових навчальної діяльності входять традиційні компоненти: навчальні плани, програми, методичні розробки та поради, інструктивна навчальна документація, курсове проектування, дипломні та магістерські роботи.

Науково-дослідна діяльність для майбутніх учителів трудового навчання має свої особливості, які відіграють важливу роль у розвитку їх творчих здібностей. Окрім традиційних студентських наукових гуртків, доповідь предметних олімпіад, конкурсів тут слід виокремити студентське конструкторське бюро, виставки науково-технічної творчості молоді. Процесуальна складова включає організаційні форми, методи та засоби, а також

алгоритм діяльності. Він може входити і до організаційної компоненти, але ми його виділяємо як автономну компоненту, оскільки вона регламентує весь процес розвитку творчих здібностей студентів і встановлює місток між змістовою та управлінською складовою. Інформаційний та методичний супровід у цій моделі нами також структурується не до організаційних форм, методів та засобів, а як окрема самодостатня складова, оскільки такої специфіки потребує науково-дослідна робота студентів.

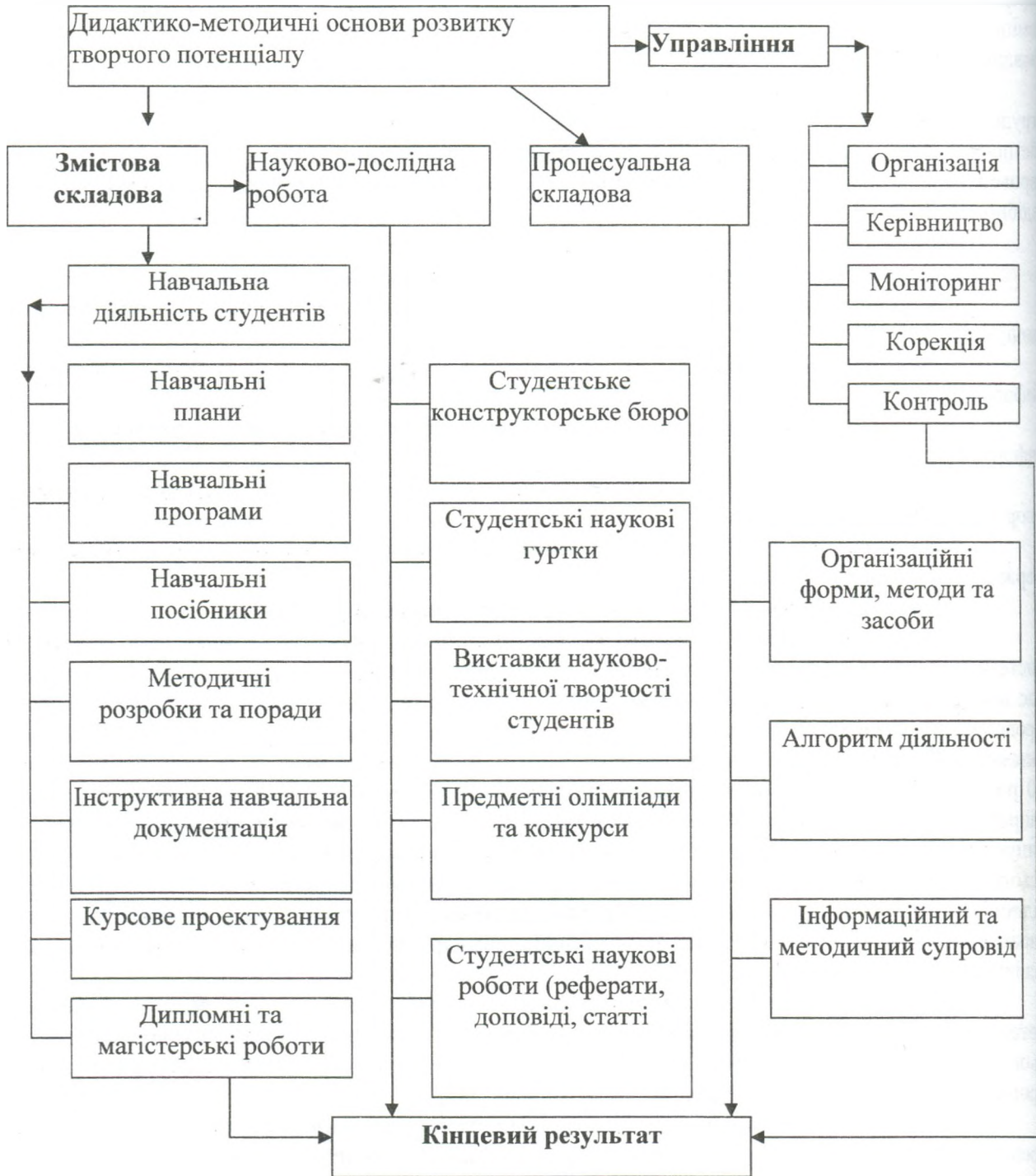


Рис. 3. Структурно-функціональна модель розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів трудового навчання.

Взаємодія всіх цих складників забезпечує функціонування цілісного комплексу, спрямованого на розвиток творчого потенціалу майбутніх учителів трудового навчання у процесі їх технічної підготовки.

Важливе місце надається технічно-прикладній творчості студентів у процесі їх технічної підготовки. Практичне втілення цієї проблеми знайшло своє відображення в навчальних програмах з технічної підготовки вчителів трудового навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем “Бакалавр” для спеціалізації “Технічно-прикладна творчість”. Новий науковий підхід здійснено у розробленому теоретичному курсі “Технічна творчість”, в якому навчальна програма курсу має три розділи: перший присвячений формуванню у студентів системи знань про технічну творчість у процесі суспільного виробництва, а також основних теоретичних знань в галузі технічної творчості; другий спрямований на оволодіння студентами знаннями про конструювання різноманітних технічних об’єктів, які є аналогами моделей, що виготовляються на гурткових заняттях у загальноосвітніх школах та у позашкільних освітніх установах; третій передбачає практичну підготовку студентів до керівництва роботою технічних гуртків, а також технічною творчістю учнів на заняттях трудового навчання.

Таким чином, на підставі проведеного аналізу літературних джерел та, виходячи із досвіду практичної діяльності, нами запропонована цілісно структурно-функціональна модель розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів трудового навчання у процесі їх технічної підготовки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Корець М.С. Науково-технічна підготовка вчителів для освітньої галузі “Технології” // Монографія. – К.: НПУ, 2002. – 258 с.
2. Глузман А.В. Университетское педагогическое образование: Опыт системного исследования. – К.: Просвіта, 1997. – 312 с.
3. Корець М.С. Розвиток творчого потенціалу майбутніх учителів трудового навчання в системі технічної підготовки // Наукові записки: Зб. наук. статей НПУ імені М.П.Драгоманова. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 1998. – С.118-128.